

Yazı-Yorum

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

53. Sayı

İÇİNDEKİLER

Dosya Konusu

Selva Ezgi Yücel
Ve Dağlar Yankılandı

Fulya Çağlar
Bir Valize Ne Sığar Ki?

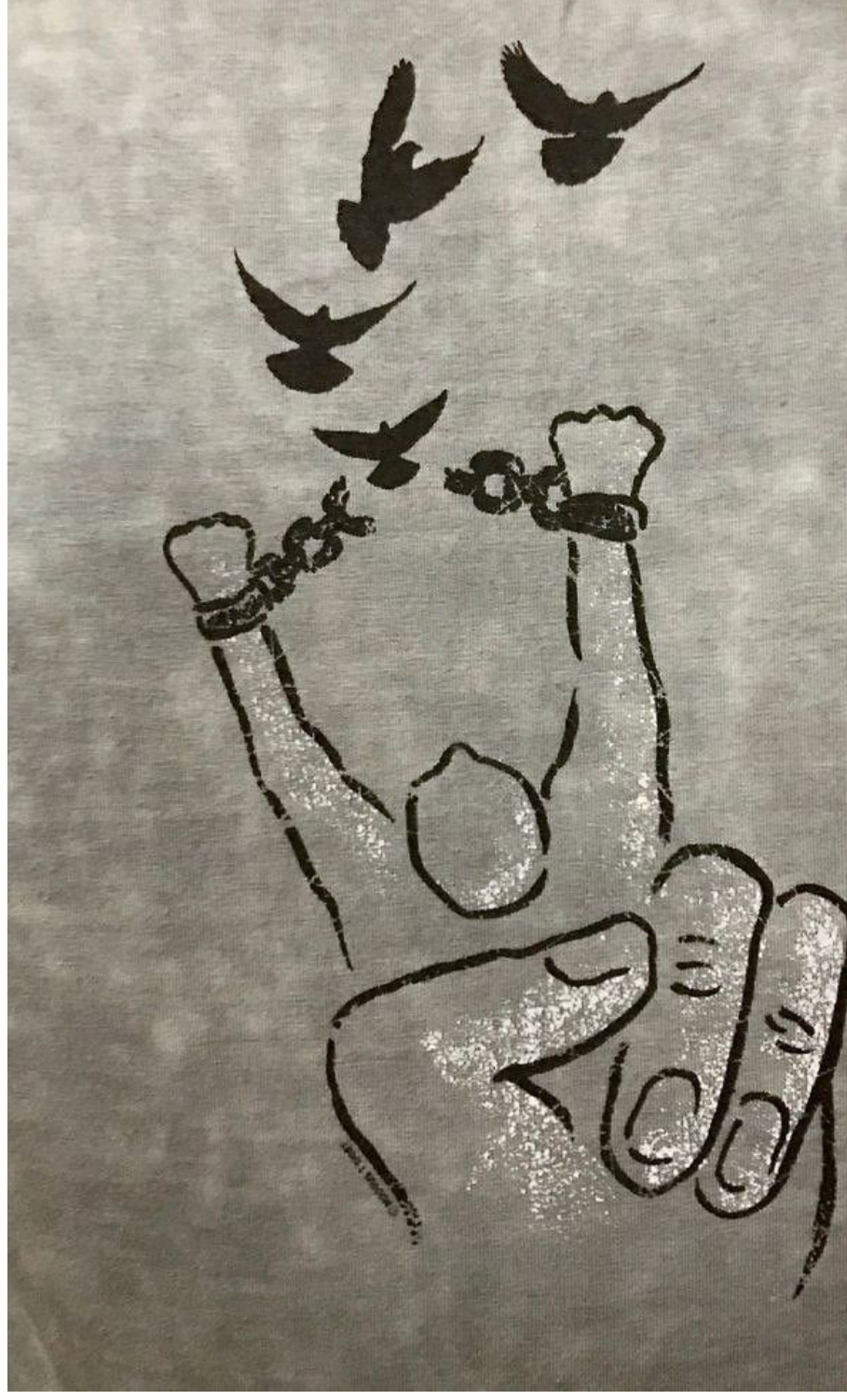
Ayhan Ün
Zihin Göçü

Kahraman Ermiş
Led Zeppelin

Çiğdem Gündüz
Göçük

Nuray Narbay
Göç ve Sanat

Handan Kılıç
Ağlayan Çınar

Şiir

Fatma İrem Öngel
Özlem Ömür Boyu

Gönül Demircioğlu
Gün doğuyor mu?

Ahmet Ayberk Aykul
Çatı

Öykü

Mehtap Coşkuntuna
Ne Ağacı Sahi Onlar?

Sitare Kanşay Sarayönlü
Kesme İşareti

Suç Ortakları

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

İlknur Demir
Duygu Harmanacı

Editör

İlknur Demir
Selva Ezgi Yücel

Çizim

Şaranur Yaşar

Tasarım

Deniz Eşin

Yazarlar

İlknur Demir
Zeynep Eşin
Handan Kılıç
Fulya Çağlar
Selva Ezgi Yücel
Ayhan Ün
Ashı Esmâ Karaca
Nuray Narbay

Ayhan Ün Zihin Göçü

Göç sözcüğü aydınımızla çarpışır çarpışmaz o hassas yön öne atılır. Mübadele der, savaşımlardan bahseder; tüm bunlara yol açan etmenleri irdelemektense neticelerine odaklanır ve tarih birebir tekerrür etmese bile benzer şekilde acıklı olayları karşımıza koyar. Oysa acıyı paylaşmak sarmıyordur yaraları, güçsüzsünüz yeniden yaşayacaksınızdır olanı.

Toplumla beraber sanat da değişir, dönüşür; tıpkı insan gibi ya da tam aksi sıralamayı da yapmak mümkündür. Pratik bir dünya paylaşımına yanaşmayanlardan ötürü tarihin her döneminde tanıklık ettiğimiz veya durumunda bırakıldığımız mekân değişiklikleri yerine artık zihin göçüne değinmenin vakti de gelmiştir belki de.

Toplumsal trajediler... Göç... İyî, kötünün işbirlikçisi olduğu müddetçe yüzleşmek durumunda kalacağımız tablolardan yalnızca bir tanesidir kuşkusuz. İnsanlığın acıklı anılarını ören, değinmekten kaçındığımız onca meseleler üzerine uğramak yerine tekrar sonucun dönüşümüne parmak basalım, çünkü neticeye odaklanmak sorunu çözmekten her zaman daha basittir. Tembellikle kol kola ilerleyen çıkar hesaplarının kol gezdiği kürede göç kavramını yalnızca fiziksel mekân değışikliği ve beraberinde getirdiği acılar olarak ele almak gerçeklere kulak kabartmayanlar için yerinde bir yöneliş olurdu oysa. Bilim ve teknoloji çağıyla birlikte yaşamın tüm ayrıntıları da dijital frekanslarla kaplanmış, zihnin gücü kıvraklaştıkça daha fazla saldırıya maruz kalmaya başlamıştır. İçinde bulunduğu toplum ve kültürde fiziksel yerine zihinsel göçü seçmişlerin sayısı giderek artarken insanların bundan bahsetmemesi garip de karşılanmıyordur aynı zamanda; bahsedebilecek hassasiyete sahiplerin durumu da tam olarak budur: Zihinsel bir göçe karar kılmışlardır. İnsanlarla aralarına mesafe koymakla beraber hapsoldükleri iç dünyalarında ses eden her tür iç sese boyun eğer, bencillik illetinin kiskacına düşmektedirler. Yemek yer, işe gidip gelir, bakar görmez, işitir duymaz... Dış dünyaya karşı yalnızca bir bedendir, toplumsal görevini yerine getiren, tepkisiz, hissiz ve kayıtsız... Dışa kapalı iç dünyasını süslerken açık etmez kendini, çoğu sıkıntılı yaşamların arasına kaynayıp gitmiştir zaten. Kavgalar, çekişmeler, dönüp duran dönemler; çıkar etrafında o da dönüyormuş gibi bir izlenim vererek yiter. Bu yöneliş artık onun mutluluk kaynağıdır aynı zamanda. Toplumla iç içe ama yine toplumdaki uzak. Yapaylaşmış bir sosyalleşmenin de artık sağlayamadığı etkileşimi bireysel olarak sanal bir boyutta tanzim etmektir son moda. Otoriter gücün rengi kahverengiyse şayet, o halde ilk olarak sosyal hayata indirir baltasını ve sosyal bir hayatın yokluğu işte tam olarak da bu zihinsel göçü başarıya ulaştırmıştır. Ancak, bu kez farkında değildir mutlak güç: Toplum bireylerinin sosyalleşmekten uzaklaştırılması kimlik ve irade kavramlarını da eritiyordur. Muhtemelen, sosyal yaşamın tükenişi zihinsel göçü, zihinsel göç de üretilmiş kimlik yönlendirişinden sıyrılmayı beraberinde getirecektir. İnsanlığın arınması da bu sakatlanmış görünümdeki boşlukla başlayacaktır.

Beyin göçünü sıkça ele alan istatistik biliminin bir kerecik de olsun zihinsel olarak göç edenlerin verilerini paylaşmasını dileyebiliriz pek tabii. Zihinsel göç kararı kılmış insan, ki bu son bilinçli kararıdır, boyanıp bezenmiş iyilik kavramına karşı da güvenini yitirmiş, çekişmelerin parçasıymış rolünü yapmayı yeğler olmuştur. Bir ölçüde, bu karar için "insan teslim olmuştur," da denilebilir, ancak hiç şüphesiz artık zihni tarafından terk edilmiştir. Ruhsal kaslarını geliştirme eylemiyse artık o her on yılda bir kendisine ümit bağlanan son kuşağın hiç mi hiç harcı değildir. Son kuşak, bilinci göç etmiş kuşakların imdadına yetişemez ve çareyi son kuşakta arayan toplumların zaten ne durumda oldukları az çok tahmin edilebilir.

İÇİMDEN ŞEHİRLER GÖÇÜYOR

Duygu Harmancı

Göç olgusunu basit ve en bilinen haliyle “coğrafi yer değiştirme” olarak tanımlamak doğru mudur? Üstelik de insanın yaradılışıyla başladığını düşündüğümüzde... Adem’in cennetten kovulması ile başlamadı mı insanın daimî göç mevsimi? Bir bakıma dünya üstünde cennetini arayan insanların değil midir bu adına göç dediğimiz hikâye? Elbette tam olarak romantik bir cennet arayışı olarak da tanımlayamayız. Üstelik tarihimiz kanlı savaşlar ve zorunlu göçlerle doluyken... Yine de Joseph Campbell’ın Kahramanın Sonsuz Yolculuğu’ndaki ayrılış-aşama-dönüş kavramları üzerinden baktığımızda cennetten kovulan Adem’in kat ettiği yollardan değişmiş ve dönüşmüş olarak yeniden cennetini bulmayı hayal etmesi kaçınılmazdır.

Göç Destanı’ndan aşına olduğumuz ‘başını sokacak ve doyacak yeni bir yer’ anlayışının da ötesinde hem göçen insan/insanlar hem de ayrılmak zorunda olunan ve yeni gelinen yer de aynı anda değişiklik olur.

Bu bağlamda göç, sosyolojiktir ve sosyolojik açıdan incelendiğinde gerçek hikâyelerle yüzleşiriz. Çünkü insanlar yer değiştirirken değişirler. Üstelik bu değişim bazen farkında olmaksızın gerçekleşir.

Hepimizin vardır bir akrabası zamanında bir trene binip Almanya’ya işçi olmaya gitmiş ya da taşı toprağı altın diye İstanbul’a göçmüş... Bu kadarını yapamayan köyünden çıkıp kasabaya ya da yaşadığı ile gidip yerleşmiş. Çünkü “Doğduğun yer değil doyduğun yer,”dir en iyi bildiğin ve bir somun ekmek içindir bütün hasretliğin. O hasretlik ki bir bakarsın âşık eder seni eline aldırır sazı da söyletir de söyletir:

“Alamanya Alamanya, Türk gibi işçi bulaman ya,” diyen Metin Türköz de olduğu gibi hiç bilmediğin bir yeteneğini keşfeder onun peşinden gider bulursun kendini... Şanslıysan tabii...

Resmo'dan göçerken de 'madinades'ler yani maniler eşlik etmiştir mübadillere.

i nihta ine skotini
ya eçinus pu ponune
dhe borune na thorun
to dopo p'ağapune

gece karanlıktır
acı çekenler için
onlar göremezler
sevdikleri yeri

İşte böyle... İnsan dediğin varlık her yolculukta kendine bir çıkış yolu bulmuştur yaşamak ve direnmek için. Hep bir eşlikçisi olmuştur, “Ben buradayım, ben buralıyım ve hep olacağım,” demek için.

Hiç düşündünüz mü bir insanın kendi bedeninde sürgün olması da bir çeşit göçmenlik midir? Bedeni değiştikçe yüzleştiği yabancılık, ayrıksılık, ötekilik durumu... Tıpkı bir göçmen gibi... Bazen de yer değiştiremediği için kendini bir sürgün ilan etmiştir. Kim bilir belki de sürgünlüğünü sonlandırmak ve cennetine kavuşmak için gerçek bir göçmen olmuştur.

Geçen gün sosyal medyada başka bir arkadaşımın paylaşımında tanıdık bir çift göz gördüm. Üniversiteye yeni başladığım sene daha ilk haftamda amfide oturmuş kendi kendimi soyutlamaya çalışırken o gözler gelip yanıma oturmuştu. Üstelik de kırk yıldır tanışıyor muyuz gibi: “Seni birine benzetiyorum ya...” diye söze başlamıştı. Dört sene boyunca kaç kere aynı masaya oturduk, güldük, ağladık, küfürler ettik ve çok eğlendik, hatırlamıyorum. İlk başlarda fark etmediğim bir gerçeği vardı onun. Belki kendine bile itiraf etmekten kaçtığı ama aslında kanlı canlı yanı başımızda duran bir gerçek. Kendi bedeninde sürgün yaşıyordu... Gördüğüm o bir çift göz ise kendi cennetini bulmuştu. Gözleriydi onun eşlikçisi ve ben o gözlere bakarken bir türkü tutturdum:

siyahın gölgesinde güz
ellerinde ağır ezgi
önümden geçen yaşlı çınar
gözleri deniz dengi
uzağımdan geçmez vakti zaman
her birimize bu yazgı
gelen yağmur gökten inince
içim ağlar inceden ince
acıdan boğazımızda
düğümler büyürlerken
yürü oğul
yürü oğul yürü gidelim de buralardan
göçe güller sermiş siyahından kervan
yürü oğul yürü gitmeliyiz buralardan
yürü oğul yürü göçmeliyiz buralardan

İçlerinden şehirler göçen tüm sürgünlere ve göçebelere selam olsun!

Mehtap Coşkuntuna Ne Ağacı Sahi Onlar?

Olmayacak bir şeyin peşindeyiz diyor Kürşat Başar "Sen olsaydın yapmazdın biliyorum" adlı romanının bir yerinde.

Gülhane de, ağaçlarla bezeli yolun kıyısında bir bankta oturuyorum. Çıkarken attım bu kitabı çantama. İnce oluşuydu cezbeden, okuyup okumadığımı da hatırlamıyordum üstelik.

Geçende okuduğum bir kitabın da sondan üç önceki satırında anımsadım daha önceden okuduğumu. Öylesine iz bırakmamış. Bu kitaptan da emin değilim, neyse anlarım nasılsa.

Etkileyici cümleler var içinde. Yanımda bir kalem olsaydı altını çizmek isterdim. Oysa hiç bir kitabımın altını çizmedim ben. Hiç kıyamadım. Hiç zarar vermedim kitaplarıma, sayfa köşesini kıvırmadım, geriye katlamadım... Her zaman pırıl pırıldılar, hiç okunmamışlar gibi.

Beğendiğim satırlar için bir defter edinirdim. Önce cümleyi yazar, ardından sayfayı ve kaçınıcı satır olduğunu not düşerdim. Oysa şimdi çizmek istiyorum satırların altını ve sayfa arasına koymak için bir şeyler aramak yerine , sayfanın kenarını kıvırmayı.

Altını çizmeyi istediğim satırlardan biri de şu;
"Öylesine yaşamımıza girmiş, anlaşılmaz rastlantılarla bizden bir parça olmuş, bir başka yerde değil de burada, bir başkası değil de ben olmamı sağlayan birkaç insan, birkaç anı, bir kaç sözcük"

Rastlantılarla hayatımıza giren insanları coşkulu hoş geldinlerle karşılıyoruz ve hep bizimle kalacaklarmış gibi hissediyoruz, bu his yüzünden olmalı ki bir türlü gitmesine izin vermiyoruz.
Niye kalamıyorsun? Kalmalısın. Kal.

Oysa...

"Biteceğini biliyorsun değil mi? Ne zaman olacağını merak ediyorum sadece." demişti Sormamıştım.

Niye böyle düşünüyorsun? Niye bitsin ki? Bitmemesini sağlamak için neler mümkün? Nihayetinde birlikteyiz ve keyifli bir birliktelik gibi bu. Tamam arada zorlayıcı şeyler oluyor, ancak kim kimi zorlamıyor ki bu hayatta. Kolaya odaklanalım hadi. Seviyoruz birbirimizi. Seviyoruz di mi?

Farklı ağaçlar yan yana sıralanmış karşımda, Arnavut kaldırımlı yürüme yolunun karşında çimenlik alanlar, yolun karşı kıyısında ağaçlar. Yüksek görkemli. Çam ağaçlarını biliyorum, yanındaki ağaçların isimlerinden bî haberim.

Kestane, gürgen, palamut... Çocuk şarkısı geliyor aklıma, devamı neydi? Altı toprak, üstü buluttu galiba. Ezgisiyle geçiriyorum aklımdan. Bunlar da onlardır belki.

Hava temiz, pırıl pırıl, oksijen dolu. Derin bir, bir kaç nefes alıyorum ardı ardına, burundan al, burundan ver, burundan al, ağızdan ver, içimin sıkıntısı hafiflesin, uçsun gitsin istiyorum.

O anda kalan, anın keyfini çıkaran eski ben olmak istiyorum.

Zihnim ana dönsün, geçmişin girdaplarında mütemadiyen dönmek yerine.

Olan olmuş, keşkelerin bir faydası yok. Öyle yapsaydım, bunu söylemeyip şunu söyleseydim, negatif düşünmeyip, pozitif düşünseydim, bakış açımı değiştirseydim.. Dim dim dim, dım dım dım... Geçti biti, yapmışsın işte, şimdi yeniden bir fırsat olsa aynı davranmayacağının garantisi yok.

İkinci bir şans diledin, oldu. Sen ne yaptın, gene aynı şeyleri. Yapmam demiştin hâlbuki, anladım neden yaptığımı, çocuk bilincinden çıkamamışım, artık anladım... Anladın da ne oldu? Anlamak bilmek yetmiyor ki, hayata geçiremedikten sonra.

Onca okuduğun kitap, kişisel gelişim videoları, ne oldu? Aynı yerlerde verilen aynı tepkiler. Kabul et sen busun, hatalarınla, sevaplarınla , kusurlarınla, iyi yönlerinle busun ya!

Kendiyle aynaladı seni, bir raslantı sonucu öylesine karşına çıkan o adam. Kendinle ilgili sorgulamayı aklına bile getirmedığın şeylerle yüzleştirdi. Onların bir kusur olduğuna inandırıp, öz güvenini yerle bir etti. Onu mutlu etmek için kendini değiştirmeye çalıştın. Olmadı. Ancak sorgulamaya başladın. Sınır sözcüğünü onunla keşfettin. Onun "hayır" larını görmezden gelip , ısrar ettiğinde, karşı koydu, kızdı. Senin kodlarında ısrar vardı, yakınlarını kırmamak adına her şeyi kabul vardı. Ancak zamanın değiştiğini, sınırların önemli olduğunu anlattı... Bunu çok açık, çok net, her şeye nokta koyarak, canını acıta acıta anlattı.

Onun da vazifesi buymuş de.

Bana bir şeyler öğretmek için gelmiş de.

Neden, niye sorularından vazgeçip bunu deneyimlemem gerekiyormuş de.

Hem hayatına geçirirsin belki ufak ufak zamanında sormalarını, susmalarını, hayır demen gerekenleri, hayırlara saygı duymayı....

Kabule geç. Rahatlat kendini, içindeki sıkıntıyı defet, onunla ilgili düşüncelerini defet.

Anı yaşa, geçmişte takılı kalma, yarını da düşünme. Her günün tasarrufu kendine.

Akışa bırak kendini, olanda ve olacak olanda çok fazla etkili olduğunu düşünme.

Derin bir nefes al. Burundan, dörde kadar say içinde tut, sonra yavaşça ver. Bak hava ne güzel, gökyüzü pırlıl pırlıl. Hayat güzel.

Ne diyordu anacığım. Madem dünyaya geldik, birinci vazifemiz en güzel şekilde yaşamaya çalışmak.

Ne ağacı sahi onlar? Amaan boşver... Kestane, gürgen, palamut işte.

Ve Dağlar Yankılandı/Khaled Hosseini

Hiçbir şeyin açık ve net konuşulmadığı topraklarda geçen sarsıcı bir roman. Karakterler varmak istedikleri noktaya doğrudan değil dolambaçlı yollardan gittikleri için, örtülü ve imalı anlatımların pek tabidir ki anlaşılmasını suretiyle başka başka kaderlere savrulmalarını anlatıyor yazar. Ortadoğu'nun ima dili ve edebiyatı devreye giriyor ve herkes her şeyi anlamak istediği gibi anlıyor. Popüler bir tabirle, coğrafya kaderdir sözünden yola çıkarsak, asıl dilin ve iletişimin kader olduğu noktasına varılabilir. Dilde ne kadar çok ima, alt ya da örtülü anlam varsa o kadar çok yanlış anlaşılma ve iletişimsizlik vardır.

Bir yanda Ortadoğu'nun sarp coğrafyasının zalimleştirdiği insanları, diğer yanda şans ya da olasılıkları öngörmek sayesinde Afganistan darmaduman olmadan kapağı Avrupa ya da Yeni Dünya'ya göç edenleri anlatan yazar, beslendiği toprakların ciğerini bilen tespitleri ile yaralara tuz basıyor. Buna karşın Yunan Markos, yarı Fransız Nila, Slav Amra Afganistan gerçeğini sanki bir macera parkuru geçiyormuş gibi sahte bir adrenalinle yaşıyorlar.

Tek tek her karakterin hikâyesi oldukça sarsıcı ve hepsini devam hatası olmadan, iç içe geçirmek gibi ustalık isteyen bir iş başarılı bir şekilde örülmüş fakat hem başlı başına farklı bir roman olabilecek hikâyeler geri planda kalmış –Pervane ve Masume'nin hikâyesi mesela-hem de bu kadar çok karakter arasında bağlantıyı oturtmak biraz kafa karıştırıcı olmuş.

Roman oldukça uzun bir zaman dilimine yayıldığı için Afganistan'ın kanlı tarihi de kronolojik olarak gözler önüne seriliyor. Aşağı yukarı 20 yıllık periyodlarla değişen siyasi ortam birilerinin cebini doldururken bir diğerinin canını alıyor.

Sovyet işgali bitiyor, Taliban ahlak polislerini sokağa salıyor, kadınlar eşlerinin yanından copla dövülerek alınıp götürülüyor. Yıllar süren katliamlar kimsenin dikkatini çekmezken 11 Eylül saldırıları sonucunda Amerika duruma el koyuyor en azından Taliban'ı etkisiz hale getiriyor.

Selva Ezgi Yücel

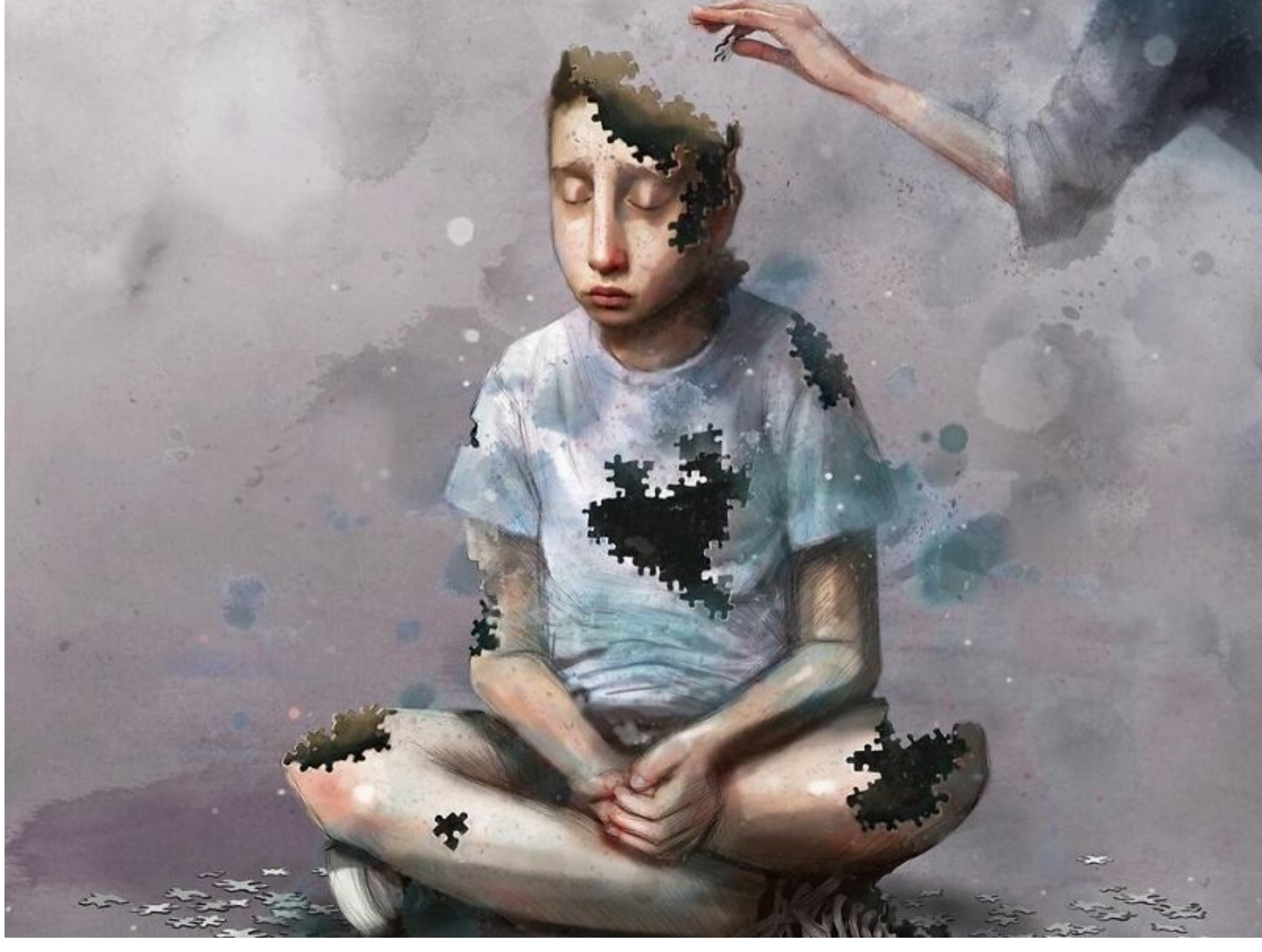
İki binli yıllardan beri stabil durumdaki Afganistan ne yazık ki şu an yine Taliban hükmü altında ve yine daha önceleri olduğu gibi birincil hedefi kadınlar. Romanda da Nila, yatalak kocasından kaçıyor gibi görünse de asıl amacının Peri'yi rejimden uzakta büyütme olduğunu son röportajında belirtiyor. Bu kadar sık değişen temayüllere güvenmeyip göç etmeyi tercih ettiği için Peri'nin düşündüğü kadar güçsüz ve uçarı bir kadın olmadığını kanıtlıyor aslında.

Kitapta çocukken rejimin etki alanı dışına çıkan, Timur İdris ve Peri'nin Afganistan gerçeğini bir televizyon programı izler gibi dışlamaları çok çarpıcı bir tespit, öyle ki Peri'ye bir kongrede ülkesi ile ilgili sorular sorduklarında, "Sizlerden fazla bir şey bilmiyorum." diyerek itiraf ediyor. Aynı şekilde İdris de ülkesine karşı borcunu ödemesi de en azından vicdanına ön yıkama yaptıracak bir iyiliği kendi gündelik yaşamına dönünce unutmuş gibi yaparak yadsıyor. İçlerinde bir tek Timur, Afganistan yakılıp yıkılırken bira içmesinin bedelini kısmen de olsa cebinden ödeyerek ve bunu tüm dünyaya duyurarak yapıyor.

Yazarın kendi sözü olan "Afganistan'da çocuk çok ama çocukluk yok." cümlesinde de vurguladığı gibi kimileri göç ederek çocukluklarını satın alırken, kalanların çocuklukları, gençlikleri, tüm hayatları acımasızlıkla yağmalanıyor.

Ahmet Ayberk Erkul
ÇATI

Tam Şu an çatıdan atlasam bana eşlik eder misin
Çekiniyorum, bıkiyorum
ve utaniyorum da
kendimden de senden de midem bulaniyor
en çok da ellerimden
onları nereye koysam yakıŐmıyor sen yanımdayken
dedim ki,
bir uŐan balon alayım her gün sana gelmeden
ıŐıklı, yanarsöner, neon; iki elimle onu tutayım
isterdim kucağında dursun
bi' türlü koyamadım
çekiniyorum senden
tam Şu an çatıdan atlayayım diyorum
bana eşlik eder misin

yüzümü hatırlayamıyorum bir türlü
aslında belki hiç öğrenmek istemedim
her aynaya baktığımda poz veriyorum
..e böylece anı kurtarıyorum
Herkesi bu dertten kurtarıp
Yüz üstü atlayayım diyorum çatıdan,
utaniyorum senden
bana eşlik edecek misin

sesine aŐıđım
düşerken kulağıma ısırır mısın
yoksa gelmeyecek misin
eğer tam Şu an çatıdan atlasam
bana eşlik etmez misin
bıkiyorum senden

ama neden edesin
hatırama her gün sokmak istediğim bir yüzün
güzeller güzeli ellerin var senin
nereye koysan yakıŐıyor
ve fittiriyorum onları başka adamlarla görünce
ayrıca, sesini de çok seviyorum
yine de,
eğer tam Şu an çatıdan atlasam bana eşlik
etmeyecek misin

ihtiŐamlı ölümüm üzsün seni
ve vasiyetimdir; uŐan balonumu sana,
ellerimi öksüzlere versinler tutmaya
çekiniyorum senden ama sesine de aŐıđım
bu yüzden son kez soracağım
eğer tam Şu an çatıdan atlasam bana eşlik eder misin

Handan Kılıç

Ağlayan Çayır (2004)

Göç, dünyanın en kadim sorunlarından. Barındırdığı zorluklar ve bıraktığı acılar göçmekle bitmez. Sosyolojik ve ekonomik boyutları çeşitli politikalarla değerlendirilen bu mevzuda sinema elbette göçün insani yönü ile ilgilenir. Yerlerinden edilen insanlar evlerini, alıştıkları topraklarında kurulu düzenlerini geride bırakırken sürgün, dışlanma ve yabancılaşıma kavramları ile tanışır. Göçenler kendilerinden bir parçayı, belki de eski kendilerini geride bıraktıklarından, iyi bir yaşama kavuşsalar da tanımsız bir burukluk içindedirler. Gözlerine yerleşen hüznle, gurbeti kendileri seçmiş insanlardan ayrılırlar.

İşte Yunan yönetmen Theodoros Angelopoulos'un "Ağlayan Çayır" filmi yirminci yüzyılın başlarında göç etmek zorunda kalan Yunanlılara adanmıştır. Sembolizmin sıkça kullanıldığı bu özel filmi anlayabilmek için ülke tarihine dair bilgiye sahip olmakta fayda var. 1919-1950 arası Yunanistan'da kargaşa dönemidir. "Öyle bir zaman ki insan ölüsüne bile sahip çıkamıyor" denilen karanlık zamanlar. Bolşevik devrimi sonrası Odessa'dan sürülen Rumlar, hırçın Karadeniz üzerinden kayıklarla gönderilir. Ancak geldikleri topraklarda göçmenler için iskân edilecek yer bulunamaz. Kaderin cilvesi bu ya, 1923-24 yıllarında Lozan'la birlikte Anadolu'dan Rumlar da Yunanistan'a mübadele anlaşması ile gönderilince dört yüz elli bin kişi yer değiştirmek zorunda kalır.

Ülkenin kendi içindeki kargaşasına bir de göçmenler eklenir. Mecburen gelenler, yokluğa geldiği, yerliler ise zaten kısıtlı imkânları daralttıklarından onları istemediği için mutsuzdur. Kendi milletlerinden yersiz yurtsuz kalmış bu insanlara bile kucak açmazlar. Anadolu'dan gelenler de Odessa'dan gelenler de çok daha zengin, elit bir yaşama alıştırlar.

Özellikle Odessa'daki Yunan nüfus her açıdan çok etkili, Odessa çok kültürlü bir şehir, yoğunluk Yahudi ve Yunanlılardan oluşuyor. Dünyaya buğdayın dağıtıldığı, ticaretin canlı olduğu, sanatın ilerleyecek ortam bulduğu bir liman şehri. Böyle medeni ve zengin bir şehirden taşranın ortasına, bir çayıra gelen insanlar yersizlik endişesiyle hayal kırıklığını beraber yaşıyor. Üstüne üstlük geldikleri topraklarda "Göçmen", "Köylü", "Barbar", "İşgalci" gibi sıfatlarla yaftalanıyorlar. "Anadolu'dan ve Karadeniz'den bir vatan bulmak için geldik ama burada hayvan gibi oradan oraya sürükleniyoruz." diyen göçmenler, "Sürgün her yerde yalnızdır." diyen şairi haklı çıkarıyor. Bu yoğun göçü düzenleyen bir sistem olmayınca sıkıntılar büyüyor. Yunanistan'da hayat olmadığını anlayan göçmenler orayı ara durak olarak kullanıp buradan ayrılmanın yollarını arar. Umut bağladıkları gemilerle Amerika'ya yönelen insanlar büyük bir göç dalgasına sebep olur.

Dünya nasıl bir devranla dönüyorsa günümüzde de aynı sıkıntılar devam edip coğrafyalarından ayrılmak zorunda bırakılan insanlar hep daha batıya, daha demokratik, daha modern, ekonomik açıdan umut vadettiği söylenen ülkeleri hedef yaparak ölümü göze aldıkları zorlu yolculuklara çıkmaktadır. Hedeflerine varanlar olduğu kadar yollarda ya da gittikleri yerde maddi manevi zorluklar neticesinde ziyan olanlar da çoktur. Göç, en az üç nesil ruhta sarsıntısı hissedilen zorlayıcı bir olaydır. Bunu herkesin bünyesi kaldıramaz. Bu film her yönüyle göçenin yolculuğunu anlatsa da 1900'lerin göçmenleri yerleşik düzen konusunda şimdikiler kadar şanslı olmadığından daha büyük zorluklar içinde çile çekmişlerdir.

Filmin konusu köksüzlük, yerleşememek, mültecilik ve elbette kaderin cilveleri. Bu konuları dert edinen usta yönetmen geldikleri yerde yaşanan felaketleri sembolik bir dille anlatıyor. Yönetmen Theodoros Angelopoulos kapitalist emperyalistleri sevmeyen, Osmanlı hayranı bir insan. Başlarında otorite varken huzurla yaşadıklarını, Balkanları parçaladıklarında bütün coğrafyanın kan ağladığını söyleyen bu adam, röportajlarında Osmanlı döneminde beş yüz yıl boyunca güven ortamı sayesinde Yunan kültürünü muhafaza edebildiklerini de ifade ediyor. Yönetmenin "Sonsuzluk ve bir gün" adında bir başka filmi daha var, kıyıya vuran cesetlerle özdeşleşen mülteci meselesinden çok önce çekmiş bu filmi. Yani göçmek kavramı önemli konularından.

Sekansları uzun tuttuğu için eleştirilen yönetmen bunu kasten yaptığını ve 'müzikal dinlenme' olarak adlandırdığını söylüyor. Ancak uzun planlarla elde edilebilecek bu "ölü zaman", etki oluşturabilmek için çok gereklidir diyor. Yani, izleyiciye düşünmek için boşluklar bırakıyor. Doğrudan görüntüye bak, popüler filmlerdeki mantıkla benim verdiğimle yetin demiyor, ardını gör diyor. Hayat gibi, ülke gibi, tekrar eden göç, darbe, diktatörlük, zayi olan insanlar gibi konuları düşün, kitlesel felaketler kadar, bir olayın aileden bir kişinin başına gelse bile çok kişiyi etkilediğini hatırla, göçe maruz kalanların ne acılardan geçtiğini hisset ki film bittiğinde kalbinde bir yerlerde kıpırtı olsun. Ölü sandığın bu zamanda nefeslen ve diril. Çünkü bu insanlığın en eski hikâyesidir, herkesin başına gelebilir, fark et diyor adeta.

"Göç edenler eski hayatlarını özlemeden düzgün bir hayat kurabilirler mi, bir yanları hep eksik kaldığından geldikleri yeri özleyerek içlerine kapanıp çok konservatif mi yaşarlar?" Bunlar filmin bize de yönelttiği derin sorular.

Yönetmen aslında bu konu üzerine bir üçleme yapmak istiyor. Birbirinden bağımsız da seyredilebilecek filmlerinde çok sayıda üçlemesi var zaten. Ulis'in Bakışı (1995) da Sınırlar serisinin önemli bir filmi olarak bu filmi destekliyor. Unutmamak gerek ki; bu tarzı olan yönetmenlerin filmlerini çektikleri sırayla izlediğimizde yapbozun parçaları tamamlanır ve bir sonraki filmde yönetmeni ve meselelerini daha iyi anlarız ama her film de tek başına anlamlıdır.

Ağlayan Çayır'la başladığı yeni üçlemenin sonuncusunun çekimlerini yaptığı sırada, bir plan için mekânı ararken, 2012 yılında kendisine çarpan motosikletli bir polis memuru yüzünden şaibeli bir kazada hayatını kaybediyor ve film tamamlanamıyor.

Sanatsal sinemanın en önemli çağdaş temsilcilerinden olan yönetmenin mitolojik göndermelere bol yer verilen filmlerinde, seyircinin daha çok bireyden hareketle tarihsel bağlam içinde toplumsal olayları konu ettiğini unutmadan izlemesi gerekiyor. Dolayısıyla 2004 yapımı bu film, muhteşem müzikleri, enfes çekim planları, eşsiz bir hayal gücü, zengin sembol dünyası ile beraber okuduğunda ve tarihsel alt yapı da tamamsa çok etkileyici oluyor.

Filmde Eleniyani kadın üzerinden ülke göndermesi var. Ölmüyor ama görmediği acı da kalmıyor. Yunan tarihinde evlatlarını kaybetmiş çok ana vardır. Ülkenin başına gelen her şey Eleni üzerinden paralel bir anlatımla verildiğinden Eleni'ye tecavüz edildiğinde aslında ülkenin ırzına geçilmiştir. Misal kıyıda umut gemisini beklerken eşinden sonra birçok erkekle dans eder. Bu da ülkenin elden ele geçtiğini gösteriyor. Tam evlatlarına kavuşmuş, aile olacaklarken ülke karışıyor. Kral devriliyor. Ünlü General Metaksas dışarıdan gelen müzisyenlerin çalışmasını bile yasaklıyor. Darbe yapıyor ve kralı tekrar başa getiriyor. Metaksas'ın diktatörlüğünde ülke kocaman bir hapishaneye dönüşüyor. İnsanlar sabahları aniden evlerinden alınıyor, kaybediliyor, öldürülüyor.

Fırsatını bulan çok sayıda Yunan, belki ülkelerine gelen göçmenlerden hoşlanmayanlar da göç edip gitmek zorunda kalıyor.Sokağa çıkma yasakları var. 1941 yılında Metaksas ölüyor, ülke nefes alacak sanıyorsanız yalılıyorsunuz. Bu seferde Yunanistan'a Mussolini saldırıyor. Ülke direniyor ama sürekli kan kaybediyor, erkekler cephelere gidiyor. Kadınlar çocuklarıyla beraber tek başlarına hayatta kalma mücadelesi veriyor. Bu direnişte başarılı olan Yunanistan'ı bu sefer Naziler işgal ediyor. Herkes gittikten sonra ise iç savaş başlıyor. Eleni'nin ikiz oğulları farklı cephelerde savaşırken karşılaştıklarında hapiste olan annelerini, yani vatanlarını soruyorlar birbirlerine. Böyle mitolojik göndermeler ve metaforlarla dolu film gerçekten çok zengin bir dil sunuyor izleyiciye.

Yine etkileyici bir sahne: Eleni bir başına gelinliğinin yanında ağlıyor. "1949 yılı, acaba Yunanistan bu acıları kaldırabilecek mi?" sorusunu soruyoruz. Eleni'nin kocası da ailesi için uzun zaman bekledikleri o gemiyle umut yolculuğuna çıkıyor. Amerika'ya götürecek gemiye kayıkla yaklaşırken Eleni'nin örmeye çalıştığı ama bitiremediği örgünün ipini parmakları arasında görüyoruz. Kıyıda, vatandan, Eleni'den uzaklaştıkça sökülüyor. En etkileyici sahnelerden biri de budur. Örmek sinema dilinde planlar yapmaktır. İnsan hep planlar yapar ama kaderin de bir planı vardır. Ve yönetmen bu sahnede bize uzaklaşarak küçülen, sudaki yansıması kaybolan adamın geri dönmeyeceğini haber verir.

Film bir kadının, Eleni'nin etrafında dönse ve ilk sahneden son sahneye kadar hep Eleni görülse de adeta kadın kendi yaşamının figüranı. Başrolde aslında erkekler var. Her türlü kötülüğü yapar, tüm savaşları başlatır, işkenceye başvurur, tecavüz eder, nikahına almak ister, ortada bırakır, kovar, sahiplenir. Eriller dünyayı ateşe verir ve arkalarında bıraktıkları kadınlar ne kadar uğraşıp mamur etse de evlerini gelip yine yıkarlar.

Odessa'dan gelen grubun ağası ve onun ailesi, Angelopoulos'un kendi babasının adını verdiği Spiro Ağa yanında bir de küçük Eleni'yi getirir. Eleni üç yaşında ailesini kaybedip onu yanlarına evlatlık olarak alan aile ile beraber mülteci, on üç yaşında evladı elinden alınan anne,on sekizinde kendisini evlat edinen adamla evlendirilmek istenirken onun oğlu yani sevdiğiyle kaçan bir kadın olur. Çocuklarının babası ile mücadele edip evlatlık verilen çocuklarını geri alan Eleni ülke karışıp darbe olunca iki kez cezaevinde hücreye atılan bir kadın olur. Cezaevinde acılar içinde geçen hayatı gözlerinin önünden akarken rıhtımda ağlayan üç yaşında bir kızken başlayan çilelerinin ağıtını yakar:

"Gardiyan...

Hiç suyum yok...

Hiç sabunum yok...

Hiç kağıdım yok ki çocuklarıma yazayım...

Uniformalar değişti...

Gri giyiyorsun, gardiyan.

Gardiyan, siyah giyiyorsun.

Adım Eleni.

Bir devrimciye yataklıktan buradayım.

Şimdi nereye götürüyorsunuz beni?

Uniformalar değişti.

Almanlar yeşil giyer.

Sen Alman mısın gardiyan?

Aralık 1944'de ben de oradaydım,

İnsanların kurtuluşu kutladıkları o meydanda.

Şimdi nereye götürüyorsunuz beni?

Üniformalar değişti.
Sen İngiliz misin gardiyan?
Kaç para mermi?
Ya kan ne kadar?
Bütün uniformalar aynı gardiyan...
Gardiyan..
Gardiyan..
Sürgündeyim.
Mülteciyim ve her yerden sürüldüm.”
Yunanistan normalde güneş, sıcak renkler, eğlence ile anılır ancak bu filmde renkler gridir. Bu, “Göç” ün hayata çaldığı ilk renktir. Ve insan geldiği yere alıştığı, yaşama karıştığı ölçüde hayatını renklendirir. Ancak 1900’lü yıllarda doğup gençliklerini dünya savaşına verenler için bu mümkün değildir. Görüntülerde kuru bir ağaç kütüğü görürüz. Bu artık hayatı değişmiş göçmenin canını ve çocuklarının geleceğini kurtarmak için çıktığı yolculukta kendi hayatının eskisi gibi yeşillenemeyeceğini gösterir. Elbette yaşayacaktır ama artık başka biri olarak devam edecektir hayatına. Canlı bir ağaç değil, kuru bir kütük olarak.
Film çok sembolik anlamlar içeriyor dedik, mesela beyaz çamaşırlar asılı iken yanlarından koyu sislerle geçen tren hepsini kirletiyor. Bu da siz ne kadar çabalayıp dursanız, temiz sayfalar açsanız da sistemin treni hepsinin üzerinden geçecek şekilde okunabilir. Böyle sembolik filmlerde bir kişi dans ediyorsa o kişinin ölümüne, topluca birçok kişi dans ediyorsa ülkenin ölümüne işaretler. Güzel bir eğlence sahnesi gibi görünen toplu dans partisi sahnesinin hemen ardından hem darbe hem II. Dünya Savaşı başlıyor ve burada ülkenin toplu ölümlerle şekillenen gidişatı anlatılıyor.
En etkileyici sahnelerinden bir tanesi de ağaca ölü koyunları asmaları. Ağaç her zaman hayatın sembolü ama burada koyunların dallara asılması ülkede hayat olmadığını gösteriyor. Daha kanlı bir gelecekte, kanlı gözyaşlarından haber veriyor.
Bu görsel şöleni izleyip bir ailenin dramı üzerinden bir milletin yaşadığı acıları seyrederken şu gerçekleri idrak ediyoruz:
“Kimsenin askeri olma!”
“Kurtuluşu başka yerde arama!”
“Ailelerin sevgiyle birlikte olabileceği ülkeler yaratmak hedef olmalıdır, kaçılan bir ülke değil. Aksi halde ülkede kimse geleceği konuşmaz olur.”
Bir filmin en büyük ödülü zamanda kalıcı olmasıdır. Ağlayan Çayır gerek görsel dili gerek dramatik unsurların kullanım şekliyle unutulmaz ve ders alınması gereken filmlerdendir. Öldürülmeseydi Ağlayan Çayır ile başlayan Modern Yunan üçlemesinin sonuncu filmi de izleyecektik ama Öteki Deniz adlı bu film gösterime giremedi. 2009’da Zamanın Tozu adlı serinin ikinci filmiyle beraber yirmiye yakın yapımı olan yönetmeni izlemek tüm sinemaseverlerin boynunun borcu olsun diyelim. Zenginleşeceğinize emin olabilirsiniz. İyi seyirler.

SİNEMALARDA

Çiçeği burnunda bir savcı olan Emre'nin tayini Yanıklar kasabasına çıkar. İşini büyük bir ciddiyetle yapmaya çalışan Emre, Belediye Başkanı Selim Bey ve kasaba halkı tarafından saygıyla karşılanır. Yer altı suyunun kullanılması çevre kurulları ve mahkemelerce yasaklanması kasabada ciddi bir sorun yaratır. Selim Bey de büyük borularla yer altı sularını kasabaya bağlayacak olan büyük projesini hayata geçirmeye çalışır. Ancak Selim, yerel bir gazete sahibi olan Murat başta olmak üzere ciddi bir muhalefetle karşı karşıya kalır. Murat, Emre'yi belediye başkanına karşı kışkırtmaya çalışsa da Emre olaylara temkinli yaklaşır. Kısa bir süre sonra yapılacak olan yerel seçimlerde taraf olmaktan kaçınmaya çalışan Emre, ona karşı yükselen sesler sonucu kendisini zor bir durumun içinde bulur. Çok geçmeden Emre, bir kısır döngü içine hapsolür.

Gönül Demircioğlu

Gün doğuyor mu?

Sokaklar hazır değil ayrılığa. Göğsümde dağınık saçların, ince kökleriyle toprağı saran sarmaşık. Sabun kokusu, beyaz. Demet demet dağınık. Yutkunmak yasak bu saatlerde, iç çekişli homurtular karışır saat sesine. Tik, tak, ah. Uyurken ellerim nefesinde, her tıkırtı gün dönümü. Akıyor beyazlarım sabahın üstüne. Gün doğuyor mu?

Sokaklar hazır değil ayrılığa ve lambalar. Göğünü tutmadan güneş, gidemezsin! Safrası daha sarıdır buğdaydan ama aş olmaz karanlığın safrası. Karanlık yutar, tükürür karanlık. Ah sevgilim... Melodram kesisidir kırbacı saçlarının, vururken yelkovan göğsüme! Durdu saatler. Ama güneş durmuyor. Biz nasıl durduk, biz nasıl durduk? Gün doğuyor mu?

Sokaklar hazır değil ayrılığa ve lambalar ve evler. Sesin yankılanacak sen gidince duvarlarda. Odalarda arayacağım dudaklarını. Sandalyede asılı duran atkını unutacaksın, kokunu son kez üzerinden... Ah sevgilim. Kokun beni yutacak! Su içtiğin bardakta nefesin soğurken güneşlerim batacak. Yaralarımı saran ellerin, yenilerini açacak. Kımıldayacak ruhum kafeste, kafes ruhtan kaçacak. Toprağımın içinden ölüm çiçekleri güne bakacak. Gün doğuyor mu?

Sokaklar hazır değil ayrılığa ve lambalar ve evler ve bavullar. Gözlerimden silinecek mi yansıman, az kaldı ödümü koparan gün doğumuna. Uyanıp gidecek şakiyan sesin, örten sıcaklığın, dinleyen kulakların gidecek. Ah sevgilim. Ayrılık bizi yutacak! Sokaklar hazır değil ayrılığa. Gün doğuyor mu?

Nuray Narbay

Göç ve Sanat

İnsanlık var olduğundan beri tarihe not düşülmüş toplumsal hareketlerin en başında hiç kuşkusuz göçler gelir. Kuraklık, iklim değişikliği, doğal afetler gibi tabiatın değiştirdiği koşulların yanı sıra savaşlar, ekonomik krizler, kaynak sıkıntısı gibi insan yapımı sebepler büyük veya küçük kitlelerin bazende bireylerin ister istemez ait oldukları toprakları gönüllü veya gönülsüz terk etmelerine sebep olmuştur.

Bu insanlar ana vatanlarından bir daha dönmek üzere ayrılırken, zihinlerinde, kalplerinde yükte hafif pahada ağır en değerli varlıkları olan hikâyelerini, tarihlerini, kültürlerini en nihayetinde sanatlarını yanlarına alıp yollara düşmüşlerdir.

Sınırlarla birbirinden ayrılmış coğrafyaları katederken, karşılaştıkları her zorlukta hayatta kalma mücadelesinde kendilerini yatıştırabilmenin yolları yine bu değerlere dayanmıştır. Bu göçleri sadece bir mekân değişikliği gibi görmez isek varış noktalarında yanlarında taşıdıkları kültürel köşelerin sadece sosyo ekonomik sistemi veya siyaseti değil toplumda yeniden dizilen sosyolojik inşaaların temellerini etkilediğini anlamamız çok daha kolay olur. Hâlâ günümüzde en etkin toplumsal hareketin başında türlü çeşit sebeple göç gelmektedir.

Görsel sanatların arşivine daldığımızda karşımıza bu insanlık olgusunun dram ve zorluk dolu nice karesi çıkar.

Pyotr Gruzinski' nin 1872 yılında yaptığı Kafkas halklarının göç tablosu, göçün çıplak gerçeğini apaçık ortaya koymaktadır. İnsanların yüzlerindeki korku, endişe, hüznün, mekândaki pus her yaştan insanın belirsizliğe sürüklenen yaşamları tablonun dört bir tarafına dağılmıştır.

Günümüze daha yakın tarihten bir örnekte kendisi de bir göçmen olan İran asıllı Kani Alavi'nin ünlü Berlin duvarına, yıkılmadan hemen önce yaptığı sembolik resimdir. Bu duvar resmi göçün, mültecilerin bu yolda kaybolan hayatların bir özet abidesi olmuştur.

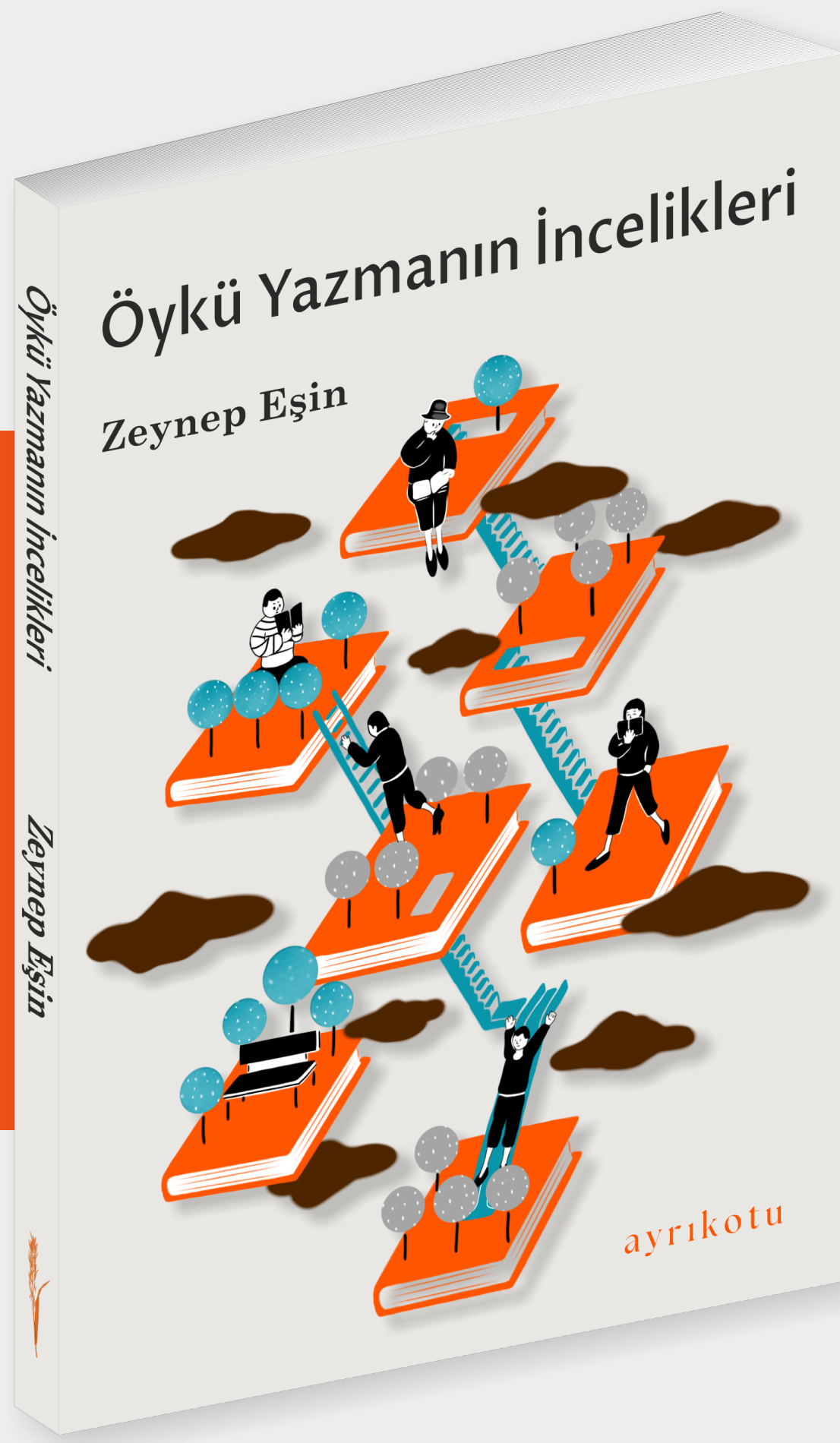
Göçün sanata en güçlü yansımalarından biri de hiç kuşkusuz kendisi de yine bir göçmen olan Fas asıllı Fransız heykeltıraş Bruno Catalano'nun mültecinin zihin ve kalbinin paramparça ve eksilmiş halini heykellerinde boşluklarla ifade ettiği eserleridir.

Dünyanın dört bir yanında devam eden göçlere bakarken şu an bulunduğumuz coğrafyada çok değil bir iki kuşak öncesinde birinci dünya savaşı sırasında on binlerce insanın Ege Adaları'ndan, Balkanlar'dan Anadolu'ya akın ettiğini, II. Dünya Savaşı sırasında yine binlerce insanın güneye kaçmaya çalıştığını hatırlar isek günümüzde hâlâ umut ve korkuyu kürek edinmiş binlerin Akdeniz'in dört bir tarafından diğer kıyıya ulaşmaya çalıştığı gerçeğine başka bir yerden bakabiliriz.

Göçmen seslerinin hiç bir zaman sempatik olmadığı bu dünyada bu insanlık dramına ancak ve ancak duyarlılıkla bakabilirsek belki de bu göçlerin hem yolcularına hem gelinen yere olan yük ve acısını hafifletebiliriz.

Bu noktada kamusal tartışmayı yumuşatma gücüne sahip olan her türlü sanat, sınırlar, diller, ırksal farklılıkları aşip bizleri kendimizinkinden farklı olan sesleri dinlemeye ve ortak bir yol bulmaya davet edebilir.

Zeynep Eşin, *Öykü Yazmanın İncelikleri* adlı eseri ile okuyucularıyla buluştu. Yıllardır öykü atölyesi eğitimleri vererek çok sayıda yazar yetiştirmiş olmanın deneyimiyle, tamamen “Atölye” mantığında hazırlanan “*Öykü Yazmanın İncelikleri*” bu yeni kitapla çalışarak Yaratıcı Yazarlık ve öykü yazma konusundaki tüm bilgi ve teknikleri öğrenecek, yazarlık yeteneğinizi daha da geliştirebileceksiniz. Yazar; Yaratıcı yazarlık, karakterlerin inşası, öyküde kurgu, mekânın önemi, yazmaya nereden başlamalı gibi pek çok spesifik konuyu *Öykü Yazmanın İncelikleri*’nde nakış nakış işliyor. Olay örgüsü, karakter yaratmak, çatışma, diyalog ve üslup gibi kurmacanın temel öğelerinin örneklerle anlatıldığı kitapta hikâye anlatma sanatının incelikleri gösteriliyor, işin püf noktalarını ve bu alanda sık yapılan yanlışlara dikkat çekiliyor.

Fulya Çağlar

Bir Valize Ne Sığar Ki?

Tarih 30 Mart 1923. Lozan'da Yunan ve Türk halklarının mübadelesine ilişkin bir protokol imzalandı. Bu protokolün 1. Maddesi gereğince Anadolu'da yaşayan Rum halkı ile Yunanistan'da yaşayan Türk halkı arasında - zorunlu- bir yer değiştirme politikası uygulandı. İki devletin masada aldıkları kararlar hayallerini bilmedikleri insanların; isimlerini, evlerini, arkadaşlarını, komşularını, aşklarını en önemlisi vatanlarını bırakmaları istendi. Aslında istenmedi: Hiç kimseye fikri sorulmadan bir gece içerisinde vatanlarını terk etmeye zorlandılar. Kültürel belleğin hafızalarına derin izler taşıyan bu olay; filmlere, müziklere, sanatın her alanına konu oldu.

“Bir valize ne sığar ki?” bir gecede evlerini, yurtlarını bırakanların gittikleri yerde devam ettirmeye çalıştıkları hayatlarını konu alıyor. Hiç bırakamadıkları, hep özlemle hatırladıkları geçmişlerini yad ediyor ve hiçbir zaman unutamadıkları, yaşadıkları en büyük kâbus olan o gecenin travmatik hikâyesini yeniden aynı tazeliğiyle yaşıyor.

Yeşim Dorman'ın yazıp yönettiği oyun geçtiğimiz yıllarda Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelendi. Oyun yazarının aynı zamanda oyundaki en renkli karaktere de hayat verdiği iki perdelik oyun, hem eğlendirip hem de biyografik tarzda sunulmuş tüm karakterlerin hayatlarına dâhil olarak hüznülendirdi.

İlk bölüm, Trabzon'dan göçmek zorunda bırakılmış Aleko'nun salaş meyhanesinde açıyor perdeyi. Hikâye, vatandan ayrılıklarının üzerinden yirmi yıl geçmiş, II. Dünya Savaşı'nda Nazilerin Atina'yı işgal ettikleri zaman çizgisi üzerinde başlıyor. Aklı hâlâ Akhisar'daki manifaturacı dükkânında kalan Kostas'ı tanıyoruz. Gemlik'den Maria, Aydınlı Sula ve kökleri Anadolu'da kalan ve hâlâ topraklarını ve geçmişlerini özleyen karakterlerin aynı çerçeve içerisinde geçmişlerini özüksüyoruz. Bir radyo anonsuyla işgal sonrası sokağa çıkma yasağıyla ilk perde bitiyor. Sokağa çıkma yasağının ilan edilmesinden sonra hissettikleriyle birlikte; onların sıkışmışlıklarını, arada kalmışlıklarını daha da vurguluyor. Anlamsal olarak bütünlüğün içinde aslında o an zaman duruyor ve geri sarıyor. Bir bakıma zaman eriyor aslında. Açılan valizin içinden Aydınlı marangoz Stelyo'nun hikâyesi üzerinden mübadele zamanı ve o gece yaşananları âdeta hep birlikte yeniden yaşıyoruz.

“Madem gidiyoruz. Dedemin bağlarını getir Stelyo. Sonra hani köyün girişinde bir çeşme olacak, babanla ilk defa orda öpüşmüştük. Onun arkasında iki tane ardıç ağacı var. Onları çok severim. O ardıç ağaçlarını da getir olur mu Stelyo? Emeğimi getir sonra çocukluğumu, gençliğimi, genç kadınlığımı, hayatımı getir. Bir valize ne sığar ki?”

Oyundaki karakterler sıcacık ve öyle içten ki; sanki her biri aileden biriymişçesine samimi bir atmosfer yaratılmış. En dikkat çekici unsur ise dil birliği. Yazarın başarılı bir şekilde işlediği diyaloglar içindeki dil birliği oyuncuların performansıyla birleşince ortaya gerçekçi bir uyum çıkıyor. Anlatının içine serpiştirilen Türkçe ve Rumca şarkılar hikâyenin içindeki derinliği pekiştirip, evrensel olan duygu birliğini hissetmenize olanak sağlıyor. Salaş meyhane bir anda bütün o valize sığdıramadıkları geçmişlerine -kimi zaman bir trene, kimi zaman kalabalık insan yığınına karşı kıyıya taşıyan gemiye- dönüşüyor. “Bir valize ne sığar ki?” dilinden başka hiçbir şey bilmedikleri bir yerde, insanların yurtlarından ayrılarak; yabancı bir memleketeye gönderilmeleri, yabancılaştırılmaları ve aidiyet duygularını yitirmelerinin hikâyesi...

Bin yıldır varlar, Hak dediler, Şah dediler, Aşk dediler, sevdiler sevildiler, yandılar, yakıldılar, asıldılar, yüzüldüler, dostlarıyla beraber yaralanıp, kanadılar. Her nefeste aşkla yaradani andılar. Erenler meydanına vahdetle girdiler, kırk budaklı şamdanda kırkıda bir yandılar. Hakka hayran oldular, her işte hakkı bildiler. Aradılar, buldular, gönüllere girdiler. Hak dedi Hallacı Mansur, Şah dedi Pir Sultan Abdal, Aşk dedi Yunus Emre...

AŞK İLE bir anlatı tiyatrosudur. Oratoryo ya da tiyatro konseri de diyebilirsiniz.

Devlet tiyatroları sanatçısı Murat Aslan tarafından kaleme alınan bu oyun duygusal ve lirik bir çalışma. Anlatılan hikayeler seyirciyi oyunun içine alırken beş farklı bağlama kullanan Halk Müziği sanatçısı Cengiz Özkan'ın büyüleyici performansına hayran olmamak mümkün değil.

Bin yıldan fazladır süregelen aşıklık geleneğini ve bu geleneğin içindeki dört ozanın Aşık Veysel-Neşet Ertaş-Mahzuni Şerif ve Nesimi Çimen'in hayatının anlatılıp, eserlerinin çalındığı bu oyun üzerinizde uzun süre etki bırakacak.

Fatma İrem Öngel
Özlem Ömür Boyu

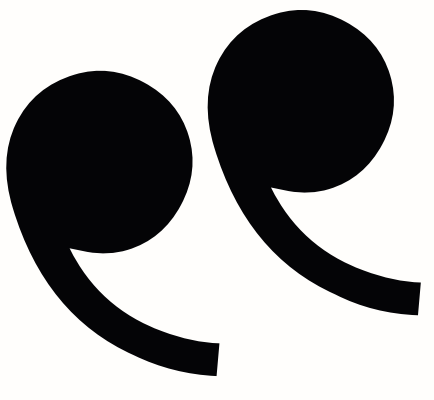
Senin kalbin buruştuğu yerde
Benim kuyruğuma bağlanır
Ben hep özlemişim bir yerlerde
Duraklarda ve yollarda
Senin için biriktirilmiş güneşler
Ve sensizlikten yitirilmiş yıllar
Senin kalbinin çılgınlığında korkmuşum
Ümidimi yitirmişim
Senden çok uzaklarda
Bende kaybetmişim seni

Tadına baktım ömrümün seninle
Vermeye cüret ettim almadan
Dudaklarımdan ruhuma bir akına niyet ettim
Kanmak yasak

Gözlerinden öze açılan kapılar
Parmak uçlarımdan göğe yolculuk eden trenler var
-her koltuğu cam kenarı-
Ellerinde toprağa kavuşturan sıcaklık

Ben yine bir durakta
Sen yine bende
Seyrediyorum yolları elimde biletlerim
Her çocuk senin elinden tutuyor
Her ağaç seni haykırıyor
Bir gurbet türküsü izletiyor her kahkaha
Biri kalıyor
Ben geliyorum

Gecelerim yıldız üstünde
Tütün rüyalarım da kundaklanır
Ben hiç özlememişim

Çiğdem Gündüz Göçük

Eylül geldi, herkesi bir hüzün aldı. Bilindik hikâyeler dillere dolandı yine. Yazın coşkusu, sarı rengi geçip gitti de yerini topraksı renkler aldı. Kuşlar da göçmeye başladı mı hah tam işte orada tüm ayrıntıları tek tek yerlerini aldı hüznü hafızalara kazınmış hikâyenin. Geldi ayrılık vakti, bitti yaz sevmeleri, dolandı dillere göç nameleri. Binlerce kitap okudum, yüzlerce film gördüm, kim bilir kaç farklı mekânı kokladım ama hâlâ bulamadım ne oldu?

Göçmek nasıl bir anlam kazandı da hüzün getirdi hayatlara? Yerleşmek neden ümit verdi de göçmek incitmeye başladı bizi. Kendini bildin bileli göçmedin mi sen? Göçebe kanı yok mu damarında? Üremek için göçtün, karnını doyurmak için göçtün, canını kurtarmak için göçtün. Göçtün işte! Ne oldu da yerleşmek bağladı seni böyle. Kuş olup uçmak istedin hani, parmak şaklatıp kaybolmak. Ne ara sevdalandın sen bir eve bir işe bir yüreğe yerleşmeye? Bir de ad koydun buna: Yerleşik "hayat". Yahu hayat dediğin yerleşik olur mu hiç? Kalır mı yerinde, kayıp gitmez mi? Göçüp durmaz mı? Neden yerleştirdin, neden bağladın zorla bir yere.

Ne ara göçüp giden seni üzer oldu? “Yerini bulan yerleşir” diyor Oruç ARUOBA. Yola çıkan da yürüyüp gitmez mi mesela? Başka yerde de bulamaz mı kendine bir yer? İlla kök mü salacak bir yere? Bugün göçsek bir yere, yarın göçtüğümüz o yerden kalkıp gitsek. Bugün sen amma da güzel seversin diyene dönsek yüzümüzü, yarın ben seni nasıl da dertli severim diyene göçsek. Mutsuz eden işten göçsek, bizi rahat ettiren yerden kalkıp gitsek. Seni korumak için kapıyı bacayı kilitleten yerden göçsek, korumazsak birbirimizi onlar yerleşirken bir sen bir ben göçsek. Ağladın diye teşhis koyandan, hüznünden ödü kopandan göçsek, güldün diye aşifte ilan edip mesafeni duvar şayandan geçsek. Hep göçsek ama hiç yerleşmesek.

Ülkeden göçsek, köyden göçsek, aileden göçsek. Kökümüzü kessek. Nerelisin? Peki neresinden’e cevap vermemek için göçsek. Yetişkinlikten göçsek, ergenliğe kaçsak. Orada soluklansak da çocukluğa dönsek. Çocuklukta buldun mu yerini? Bak yine olmadı, her travma orada saklıymış ya kalkıp en çok da çocukluğumuzdan göçsek. “Aslında seni istemedimdi, ne bilem ben adetim devam etdiydi, ondan farkına varamadım gebeymişim. Heye,yoğusa seni aldırırdım –gerçi günah amma- gelinimden sonra doğurunca ayıplandım diye hep, ondan işte” diye diye seni büyüten, büyütürken çürüten, göğsünden akan sütü sırf utandı diye bebesine vermek yerine toprağa sağarken göğsünden değilse de gözünden kan damlayan anadan göçsek... Memeden kesilen çocuk anne göğsünü tırmalar bildim ben. Meme görmeyene, yerleşecek anne göğsüne rast gelmeyene buyur burada kal da sev birinin göğsünü diyorlar. Daha annesine yerleşemeyene göçme denir mi hiç? Tut ki istedi de doğurdu, önce binbir emekle, sancıyla em diye alıştırdıkları göğsünden, kara katranları sürerek kesen anada kalınır mı hiç? Sen, anne göğsüne güvenememiş bir çocuksun, kendini sevmeyi öğretilmeden kendi kendine büyümüşsün, büyütülmüş değil. Haydi, kalk da göç kendinden, ya bir toprak bul yerleş şimdi, ya da toprak ol. Vaktidir, göçmek iyidir.

Bak eylül geldi, herkesi bir hüznün aldı, getirdi yine akıllara ayrılığı, göçü. Yıllardır hep aynı fikri kucakladın durdun sen de. Yerleşti içinde “eylül hüznüdür, kuşların göçüdür”. Hâlbuki bir anlasan eylül üzündür. Kışın yeşillerini bırakan asma baharda yeniden yeşile bürünür. Ah be, asmanın yeşili bile göçüp gidiyor, sonra dönüyor, toprak hep veriyor, emek hep kutsanıyor. Bırak artık eylülü, hüznü, ayrılığı göçü. Göç bu ezberlediğin kavramdan, ne eylül hüznüdür, ne göçmek kötüdür. Göçmek bir üzündür ey ahali, bugün meyvedir dalında, yarın olgunlaştıkça şaraptır bardağında.

Kahraman Ermiş LED ZEPPELIN

İnsanlık tarihinin en bilge aksakallarından Lev Nikolayeviç Tolstoy'un biz fanilere aktardığı üzere "Tüm muhteşem hikâyeler iki şekilde başlar. Ya bir insan yolculuğa çıkar, ya da şehre bir yabancı gelir." Biz okurlar bir kişi ile mutluyuzdur, kafa karışıklığı yaratmaz. Çoğumuz sayının binleri, yüz binleri hatta milyonları bulmasını beklemeyiz, tarihin tekerrürden ibaret olduğunu unutarak. Son zamanlarda göç etmek zorunda kalan insanlar, en temel insani açmazımızı sorgulamamıza yol açıyor. İnsani dürtülerimizi mi yoksa erdemlerimizi mi seçeceğiz?

Bizlere o dikdörtgen tahtadan yapılmış sıralardan oluşmuş, neden buraya tıkıldıkları konusunda en ufak bir fikri bile olmayan genç dimağlarla dolu sınıflarda öğrettikleri ilk konulardan birisi de göç değil miydi? Homo-Sapiens ilk önce Afrika kıtasında yayıldı.

Buzul Çağı'nın başlamasının ardından mavi gezegende tutunmaya kararlı bu canlıların bir kolu Avustralya'ya asıl sorunu yaratacak kolu ise Kızıldeniz'i geçip Orta Asya ve Orta Doğu'ya varır. Çin baskısından kurtulmaya çalışan Hunlar insanlığın en temel dürtüsüyle batıya göç etmeye başlar. Kaderin tuhaf cilvesiyle Karadeniz'de onlardan kurtulmaya çalışan Cermen kavimleri batıya geçmeye çalışarak dönemin en büyük medeniyeti Romalılara hayatı zindan etmeye başlar.

Asırlar boyu süren bu itişmemiz birbirinin üstüne düşen domino taşlarına dönüşmemize sebep olur. Aslında olan ise; hangi ırktan olursak olalım bu güzel mavi gezegende her gittiğimiz yeri çekirge sürüleri gibi eninde sonunda yok ettiğimizdir. Peki, ne diye doğduğu, yeşerdiği topraklardan ayrılmak ister bir canlı türü?

Yaşamak! Her zaman daha iyi olanaklar bulabilmektir Homo sapiens'in gayesi. Ekonomik olarak rahat edebilmek, daha özgür hissedebilmek için ama çoğu zaman da yaptıklarına dayanamayan doğa ananın gazabından kaçabilmek umuduyla göç eder. II. Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'da yaşayan insanların büyük bir kısmı canları ve özgürlükleri uğruna insanlığın genel teamülüne uyararak batıya kaçarken/göç ederken; azınlıkta kalan bir kısmı ise yeni kurulmuş ülkemize göç ederek gelişmemize katkıda bulunmuşlardır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra kas gücünün önemli bir kısmını kaybeden Batı dünyası doğusundaki ülkelere emek göçünü işine geldiği şekilde kabul etmiştir. Milenyum Çağı'nın başlangıcından itibaren ise dünyanın enerji kaynaklarına diledikleri hoyratlıkla dalan Batı dünyası, yarattıkları bu kaostan kaçıp göç eden insanları büyük bir pişkinlikle komşu ülkelere teslim edebilmektedir. Batı dünyasının tarihindeki en büyük buluşlarından biri de hiç şüphesiz göçü dışsallaştırmasıdır.

Batı dünyası, özgürlükler ülkesinin 1947 yılındaki başkanı Harry S. Truman'ın: "Savaş ve baskı mağdurları hayatlarını eski haline döndürmek için demokratik ülkelere medet umuyor. İzlenecek tek medeni yol bu insanların dostane topraklarda yeni kök salmasına izin vermektir." mesajına mı uyacak? Yoksa göçmenlerin suratlarına; Led Zeppelin'in Immigrant şarkısındaki, "Biz, sizlerin efendiniziz. Şimdi dursanız ve bütün yıkıntınızı baştan inşa etseniz iyi edersiniz. Zira barış ve güven egemen olabilir bütün yenilginize rağmen." dizelerini haykırmaya devam mı edecek?

Sitare Kanşay Sarayönlü Kesme İşareti

“Aslında insanı en çok acıtan şey hayal kırıklıkları değil; yaşanması mümkünken yaşayamadığı mutluluklardır.” Dostoyevski

“Okudum, anladım yazarak, adınızı soyadınızı yazıp, imzalar mısınız lütfen?”

Okuyamadım, zamanım yok. Gene de gerekeni ve adımları yazıyorum. İnci Reyhan Şanlısoy. Uzun kuyruklu imzamı da atınca Ayvalık'taki evi üstüme almış oluyorum. Zaten hep benimdi. Geçmişimdi. Ege'nin mavisine dalmış, kaybolmuş bir çocuğun bakışlarıyla kahveni yudumlarırken, şu boğuk güz göğündeyitip giden göçmen kuşlar kadar uzak sana aşk. Bir vakitler kirpiğinin ucuna tutunmuş gözyaşlarınca yakındı oysa. Gölgesiz bir temmuz bozkırı kadar yakıcıydı.

Sıcak fincanı sımsıkı kavramış ellerinele veriyor seni. Korkuyorsun Reyhan. Sanki korktukların başına gelmemiş gibi. Masadaki mektup yığınınına pas vermediğin gözümde kaçtı sanma. İçindekilerin yaşının olağan akışını etkileyecek güçte olduğunu sanmıyorsundur herhalde.

Uzun ince zarflardan mührü en eski olanı seçip, dikkatle ucundan yırtarak açıyorum. Çoktandır unuttuğum, güzelim sağa yatık el yazını görünce tatlı bir aşinalık geçiyor içimden. 1997 Temmuz. “Canım İnci'm...” diye başlamışsın. “Sen gideli bugün tam iki hafta oldu. Aklımı kaçırmak üzereyim. Sıcak kumlarına sere serpe uzandığımız sahil, peynirli gözlemesini pek sevdiğin çay bahçesi, evinizin aslında ağaçlıklı bahçemize çıkan çıkmaz sokağı, hatta gün boyu Arif Abi'nin lokantasının kapısında uyuklayan mahallemizin köpeği Sami dahi gözüme pek tuhaf, pek yabancı görünüyor. Gece geç saatlere kadar birlikte vakit geçirdiğimiz yerlerde avare avare dolanıyorum. Seninleyken mutluluk sarhoşu varlığım, şimdi acıyla beslenen ucube bir ruha büründü. Ben seninle zamanı da kaybettim İnci. Birlikteliğimiz yıllar öncesinde yaşanmış bir anı kadar uzak şimdi...”

İşte tam bu kısımda mektubu masanın üstüne bırakarak, kahvenden minik bir yudum alıyorsun. Kulpundan incelikle kavradığın porselen fincanı dudaklarına götürene kadarki o kısacık anda, tebessümünün samimi mi yoksa alaycı mı olduğunu anlayamıyorum. Ufuktaki tek tük yelkenlilerin kanadına takılıp kalan bakışların da sır verip ser vermiyor.

İstanbul'a dönüşümüzün ardından annemin bana yazdığı mektuplara itinayla el koyması mı, bunca sene inatla saklaması mı, yoksa on yıl kadar önce buraya, Ayvalık'taki evine, temelli taşınırken üşenmeyip yanında getirmiş olması mı daha hayret verici karar veremiyorum. Mektup konusunu bir ara açmıştı diye hatırlıyorum. Fakat birinin dahi elime geçmediğini söylediğimde kurcalamamıştın fazla. Meğer ne çok yazmışsın, hayret! Annemin hiçbir zaman sana ısınmamış olmasından ziyade, üniversite arifesindeki biricik kızını her türlü maceradan uzak tutmak isteğidir sebep. Yine de buna hakkı var mıydı? Ne var ki, gülüşü buzdolabının kapağına ilişmiş soluk fotoğraflarda donup kalmışken, hesap sormak için çok geç artık. Neyi kaybettin ki ne kazanacaksın? Miyop gözlerini sıklıkla kırıştırmaya sebep eğik ışığından gayri vasfı olmayan, yaza öykünmüş tekinsiz bir güz ikindisinde, burada, bu evde asıl aradığın ne? Mal bulmuş mağribi gibi önüne döktüğün yirmi sene öncesinin sararmış kâğıtlarından ne umuyorsun? Ufka uzanan, adalarla gölgelenmiş boşluğa saçılmış ak bulutlar dahi kararmaya yüz tutmuş, bak. Nasıl da toplaşıyorlar yavaştan. Kışı muştuluyor her şey. Buraların zamanı değil. Hem telefonun çalıyor, açsana!

“Sabahtır arıyorum, neredesin?”

“Annemin eşyalarını toplamaya dalmışım. Kısık kalmış sesi...”

“Kaç kez söyledim kontrol et diye. Evi aradın mı?”

“Az önce konuştum Seher'le. Ege yeni gelmiş okuldan. Sorun yok!”

“İyi madem, toparlan gel artık, uzadı bu iş.”

“Tamam. Sana da iyi çalışmala..”

Kapattı işte. Gün boyu toplantıdan toplantıya koşarken bir de seninle mi uğraşacaktı? Gene duramadın İstanbul'da değil mi? Bir gecede ansızın karar verip, koşarcasına geldin. Buranın seni sağaltacağı yanılığısından hiç vazgeçmedin...”

İstanbul Ayvalık arasına feribotla dört buçuk saat. Geçmişimle bugünüm arasındaki mesafe. “Aşkım İnci'm,” diye başlıyorsun ilkinden sadece bir hafta sonraki mektubunda. “Dün gece aniden uyandım. İçimde sebepsiz ama güçlü, tuhaf bir his. Ayvalık'a dönmüşsün de ağacımızın altında beni bekliyormuşsun gibi. Mantıksız gelse de böyle bir olasılığı göz ardı edemezdim. Bisikletime atladığım gibi tepedebuldum kendimi. Şeytanın kim bilir kaçınıcı kez sofrasını kurup kaldırdığı yerde. Gece vakti, kimsecikler yoktu. Fakat nefis bir yakamoz manzarası karşıladı beni. Sırtımı ağaca verip seni düşündüm. Kim bilir o sırada ne güzel uyuyordun. Yastığa saçılmış kumral saçlarını usulca okşamak, lavantayla amber karışımı kokunu içime çekmek için duyduğum derin arzuda şeytani bir yan var mıydı, bilmiyorum. Ama tuhaf bir şey oldu. Yaslandığı mağaç anladı yoksunluğumu. Nereden mi bildim? Sırtımı şefkatle kavramasından. O vakit farkına vardım ki, yeryüzündeki tüm canlıların arasında görünmez bir duygudaşlık var. Dedim ki ey ağaç, bakarsın gün gelir ben de sana arka çıkarım...” Gözlerimi ansızın perdeleyen yaşlardan devamını getiremiyorum. Derin, iyot kokulu bir nefesle geri gönderiyorum onları. Sahi, nereden bildin o günün geleceğini? Ağaçlara nöbet duracağımızı, üç beş ağaç uğruna sırt sırta verip, cümle âleme selam çakacağımızı. Neredeydin?

O sabah “Şu ağaç mevzuunu bir konuşalım,” dediğinde apak gömleğinin üstüne ateş kırmızısı kravatını bağlıyordu kocan. “Canım, o güzelim ağaçları kesmelerine izin vermeyelim, ne olur. Yalıkavak’ın yamacında her yan leb’i derya zaten,” diye açmıştın konuyu. Aniden parlamış, “Yapma İnci ya, milyon dolar ödediğimiz villadan dünya gözüyle deniz de seyredemeyeceksek. Ne bileyim...” deyip, sabah sporundan sonra yemeyi pek sevdiği jambonlu omletine abartılı bir iştahlagirişmişti. “Onlar da can değil mi,” derken sesin titreyince bir an duraksamış, şöyle bir tartmıştı seni. Ardındandabil şat amerikanosundan koca bir yudum alıp, “Bırak allasen bu saçma sapan lafları. Üç beş ağaç uğruna bunca kıyamete değer mi?” deyip maillerine bakmaya koyulmuştu bu kez.

Annemin oturulacak hale getirmek için tonla para saçtığı şu eski Rum evinin çatı verandasındakidivanda, teneke kutulardaki rengârenk sardunyalar kadar canlı hayaller kurmuştum o yaz. Kuruyup dağıldılar. Şimdi tenekeler de yok. Plastik bir masa, iki sandalye. Hayaller dediysem, basit şeylerdi aslında. İkimiz de üniversiteli olmuşuz, İstanbul’a gelmişsin filan. Seninse o taraklarda bezin yoktu o sıralar. Aklın fikrin resimlerindeydi. “Gittiğinden beri fırçam tuvalle barışamadı hiç,” diyorsun mektubunda. “Sanatçının zihni özgür olmalı derler ya, artık emin değilim İnci. Seninleyken yaptığım resimlerdeki renkleri, tonlamaları yakalayamıyorum bir türlü. Bütün renklerim boz bulanığa meylediyor. Sevgili tek ve eşsiz, yokluğu en büyük esaretmiş. Kavuştuğumuzda papatyalarla resmedeceğim seni...”

Şimdi de aldatıldığın düşecek aklına. Dünyada aldatılan tek kadın değilsin, biliyorsun değil mi? Çocuğunu dünyaya getirdiğin, yaşamının daha önce tecrübe etmediğin şekilde anlam kazandığı vakitlere rastladı kocanıtelefonunda tesadüfen görüverdiğin kalp emojili mesajlar. Erkek milleti ihmale gelir mi? Uykusuz gecelerindahada uzayışı. Cesaretini topladığında hesap soruşun sonra. “Affet sevgilim, senin yerini tutabilir mi hiç! Bir yaz yağmuruydu, geldi geçti. Ne olur uzatma, affet!” diye sızlanışı. Samimidir elbet! Aranızda bir şeyler kırılmışsa, ilişkiyi bir Japon “kintsugi”si gibi tekrar anlamlı bir bütün haline getirebilecek güçte olan yine sensin.

O yılbaşı kart da atmışsın. Kapağında “seni ne kadar sevdiğimi biliyor musun” yazan, içinden kocaman dişli, sevimli bir tavşanın kollarını iki yana açarak, “bu kadar” diye fırladığı bir kart. Gayrı ihtiyari gülüyorum. Ne tatlıymışsın. Biliyor musun, o yılbaşı gecesi saat tam on ikide bir dilek tutmuştum. Hani saçlarımaacemice papatyalar iliştiirdiğin papatya tarlası var ya. Orada tekrar buluşmayı seninle. Sanki bir fani değil de sanat eseriymişim gibi, beni uzunca bir süre hayran hayran seyrettikten sonra, “Seni böyle resmetmek istiyorum ama ne kâğıdım var ne kalemim. Hayalimde çizdim resmini,” dediğin yerde.

Gençlik hülyaları bunlar. Anlamsızca uzamış bir zaman kırıntısına dolmuş yanılısamalar denizi. Toy bir delikanlının, yirmi kusur yıl öncekâğıtlara sıraladığı boş vaatler yerine, yıldönümünüzde sana çiçek göndermeyi unutan sekreterinden istifasını isteyen kocanın gerçekliğine odaklanmalısın. Şimdiye.

Zarfların bir anda savruluportalığa saçılmasından anlıyorum havanın bozduğunu. Denizin neşeli maviliğibir anda nasıl çalkantılı bir griliğe evirildi, hayret! Toparlanıp içeri geçince fark ediyorum mutfağın köhnemişliğini. Derzleri kararmış fayansları, yıpranmış evyeyi, rengi atmış kilimi, İskandinav beyazı duvarlardaki yol yol lekeleri, annemin iç karartıcı gündeme ah vah etmek için tüm gün açık tuttuğu tüplü televizyonun demodeliğini.

Buraya elim uzanamadı anne, affet. Adanmış bir eş, hünerli bir ev kadını, fedakâr bir anne olmakla meşguldüm. Kariyerimi sonlandırıp, artık tüm zamanımı çocuğuma, kocama ayırmamı destekleyen de sen değil miydin? Anne? Buradasın, biliyorum.

Rahat et istedim Reyryan. Sende sıkılmalar, bunalmalar, şikâyetler bitmedi ama. Kocanbile”Hayatım şu iç karatıcı kitapları biraz elinden bırak da çık dışarı! Ne bileyim kulübe filan git. Tenis oyna, kızlarla bir şeyler ye iç, sosyalleş. Açılırsın, “demedi mi kaç kez? Söylemeyeyim diyorum ama şu üstüne başına bir baksan. Halinin farkında mısın?”

Boşver bunları anne. Şuçilek desenli bardaktan içtiğim buz gibi su dahiiçimdeki ateşlere faydasız. Geçen yaz Ayvalık pazarından almıştık hani, çok sevmiştin. O da ben gibi öksüz şimdi.

Sevgilim, elimdeki son mektuplarından. “İnci’im, biriciğim, sensizlikçocukken bademcik ameliyatındabana verdikleri narkoz gibi. Acım azalsa da etrafımda olan bitenle aramızdaki duvar gittikçe kalınlaşıyor. Hissizleşiyorum. Yediğim yemeklerin, izlediğim filmlerin, dinlediğim müziklerin tadı tuzu yok artık. Resmi de bıraktım. Aramayacağıma söz vermiş olsam da dayanamayıp çevirdim telefonunuzu. Hep meşgul.”

Bile isteye değiştirdim numaramızı. Mektuplarını da sakladım, evet.Aklı başında her anne aynısını yapmaz mıydı? Gelgeç bir yaz aşkının, yaşamını darma duman etmesine engel olmaya çalıştığım için kim suçlayabilir beni!Sahilde gelen geçenin resmini çizen güleç yüzlü, atletik bir gençle bir şeyler yaşadınız, tamam. Bitsin, geçip gitsin istedim. Evet, istedim!

Ama olmadı değil mi anne? Yasaklanan,daima ençok cezbeden değil midir? Aramızdaki ilişkinin akışınca yaşanmasını engelleyerek ne geçti eline, ha? Mektupları okusaydım, uzun uzun cevaplar yazsaydım, sorular sorsaydım, tanısaydım, anlasaydım. Çok farklı olmaz mıydı her şey?

Nereden bilebilirdim böyle olacağını? Ona bir türlü kanımın kaynamamış olmasının kendimce sebepleri vardı elbet! O yaz aranız bozukken, evden çıkışını gözlemek için evlerinin bahçesindeki çalılardan ardında saatlerce, hiç kıpırdamadan dikildiğine şahidim mesela. Birlikteyken besleyip, okşadığınız Sami’yi ayağıyla iterek kaldırımından uzaklaştırdığını görmüştüm bir keresinde. Tuhaftı halleri.

Keşke yasakların kamçılamasaydı, içinde besleyip büyüttüğü hırsını. Genişledikçe, kocaman bir anafor gibigeçmişe dair güzel olan ne varsa yutup yok etti işte. Sonrasında itiraz etmedin, hatta destekledin ilişkimizi. Neden anne?

Mutlu ol istedim. Sana ısrarla yazdığı yılın ardından, dershaneye gidip Boğaziçi’ni kazanması, kısıtlı imkânlarına rağmen yıllar boyu hem okuyup çalışarak ayakta kalmaya çabalayışı. Yetenekleri, kıvrak zekası, azmi...Seni hak etmek için her şeyi yapmadı mı?

Aşkımızsebep değil, içindeki ateşi fişekleyen bir tutkuymuş meğer. Savaşı kendiyile olanların mücadelesi hiç sonlanmıyormuş anne. Tüm savaşlar insanı değiştirip, bambaşka biri yapmaz mı zaten?

Öyle olsa bile sahip olduklarının değerini bilmelisin. Evin, ailen, çocuğun...

Pencere kenarına sıraladığın plastik saksılardaki fesleğenler kurumuş anne! Dönüşü olmayan hatalarımı anımsatıyorlar bana. Sonuna kadar gitmek pahasına,yolda kaybettiklerimi. Dönmek istemesem de her defasında kös kös geriye doğru arşınlamaktan gayrısını bilmediğim yolları.

Yoksa bunca zaman sonra kendini hala o meçhul noktada mı konumlandırıyorsun? Mazin ile istikbalin arasındaki titrek çizgide. Öyle olsa dahi o çizgiyi bir kesme işaretiyle ikiye bölecek gücün var mı?

Henüz bilmiyorum anne. Yağmur camları dövmeye başladı bile, bak! Nasıl da kararmış her yan. Artık dayanamıyorum. Evet, arıyorum onu. Hayır, erken değil. Geç bile kaldım.

“Yoğunum. Hayırdır?”

“Beni papatyalarda resmetmedin hiç. Oysa söz vermiştin.”

“ ”

“ ”

“Mektuplarını buldum. Bana yazdığını söylediğin mektupları. Annem saklamış.”

“Ha, eskimektupları mı? Tahmin ettiğim gibi. Ne anlamı var ki şimdi o anlamsız karalamaların?”

“Anlamsız mı? Her biri, uzun zamandır kaybettiğimiz şeylerigörmemi sağlayan birer turnusol kağıdı...”

“Bırak İnci bu saçmalıkları...”

Devamını dinlemiyorum.

Bak, altı grileşmiş bulutların arasından bir gün daha batıyor anne. Doğa mavi, turuncu ve grinin türlü tonlarıyla ışıdayarak, belki paramparça, gene de seyrine doyum olmayan bir şölen sunuyor bize! Her şeye rağmen bir şeylergüzelleşebiliyor. O çizgiyi kesme işaretiyle ikiye bölecek gücüm olup olmadığını bilmiyorum anne. Ama öğrenirim. Mutlaka öğrenirim.